

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH

สุขวิทยาส่วนบุคคล ของผู้สัมผัสอาหาร

อย่างน้อย 20 วินาที

หรือร้องเพลง Happy Birthday 2 รอบ

ประเด็นการนำเสนอ

1. ความหมายความสำคัญของผู้สัมผัส
อาหาร

2. ความหมายของสุขวิทยาส่วนบุคคลของ
ผู้สัมผัสอาหาร

3. การปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี

4. สุขนิสัยที่ดีในการปฏิบัติงาน

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้อาหารสกปรก

สถานที่

อาหาร

บุคคล

ภาชนะอุปกรณ์

สัตว์&แมลง
นำโรค

ผู้สัมผัสอาหาร คือใคร ?

ผู้สัมผัสอาหารแพร่โรค ได้อย่างไร ?

ผู้สัมผัสอาหาร คือใคร ?????

บุคคลซึ่งทำหน้าที่
เกี่ยวข้องกับ
อาหารทั้งหมด

- ✓ ผู้เตรียมอาหาร
- ✓ ผู้ปรุง ประกอบอาหาร
- ✓ ผู้เสิร์ฟ
- ✓ ผู้จำหน่ายอาหาร
- ✓ ผู้ลำเลียงอาหาร ผู้ขนส่งอาหาร
- ✓ ผู้ทำความสะอาดภาชนะอุปกรณ์

**การดูแล บำรุงรักษา และส่งเสริมสุขภาพ
ร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง ไม่เป็นโรค**

- **ป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค
ทั้งจากตนเองไปสู่ผู้อื่น**
- **ป้องกันการรับเอาเชื้อโรคหรือสิ่งปนเปื้อน
จากภายนอก สู่ตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม**

- การดูแลส่งเสริมสุขภาพร่างกายของบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับอาหารให้สมบูรณ์แข็งแรง ไม่เป็นโรค
- มีการปฏิบัติตนให้อยู่ในสถานะที่ปลอดภัย ไม่กระจายเชื้อโรคไปสู่ผู้บริโภค

ผู้สัมผัสอาหารแพร่โรค ได้อย่างไร

ชี้รังแค ชีหัว

ชี้ตา

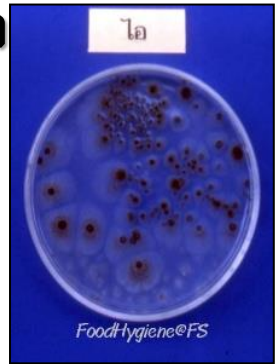
ชี้หู

ชี้ฟัน

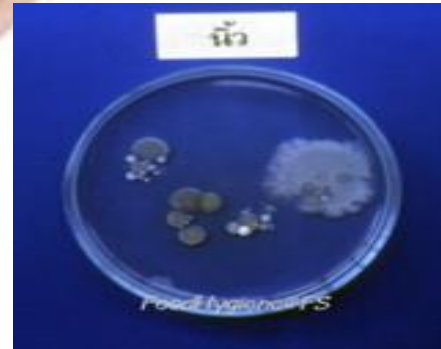
ชี้จมูก

ชี้คอ

ชี้เต้า

ชี้เล็บ

ผู้สัมผัสอาหารแพร่กระจายโรค ได้อย่างไร ???

กรณี ที่เป็นพาหะของโรค ติดต่อทางเดินอาหาร
ผู้สัมผัสอาหารที่มีเชื้อโรคอยู่ในตัว (เชื้อไทฟอยด์) แต่ไม่แสดงอาการ

กรณี ป่วยเป็นโรคที่สามารถติดต่อดีทางการสัมผัส ทางน้ำมูก น้ำลาย ได้แก่

- โรคอุจจาระร่วง บิด ซึ่งสามารถติดต่อดี
หากไม่ล้างมือให้สะอาดหลังจากห้องส้วมแล้วใช้มือหยิบจับอาหาร
- วัณโรค หวัด ตับอักเสบนชนิดเอ สามารถติดต่อดีทางน้ำมูกน้ำลาย
ในกรณีไอ จาม หรือพูดคุยรดอาหาร

กรณี มือมีบาดแผล ฝี หนอง

กรณี มีพฤติกรรมไม่ถูกต้อง

ก็อาจทำให้อาหารถูกปนเปื้อนด้วยเชื้อโรค และสิ่งสกปรกได้

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี

รักษาความสะอาดของร่างกายให้ถูกวิธีอย่างสม่ำเสมอ

อาบน้ำ

สระผม

มือ และ เล็บ

ปาก และ แปรงฟัน

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี

กินอาหารให้ครบ 5 หมู่
ในปริมาณที่เหมาะสมและเพียงพอกับวัย

ดื่มน้ำสะอาดอย่างน้อยวันละ 6-8 แก้ว

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี

ถ่ายอุจจาระในส้วมให้เป็นเวลาทุกวัน
และ ควรกินอาหารที่มีกากอาหารมาก ๆ

ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ
เหมาะสมกับสภาพร่างกาย
ไม่หักโหมจนเกินไป

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี

พักผ่อน นอนหลับในที่ที่มีอากาศถ่ายเท
สะดวก อย่างน้อยวันละ 7-8 ชั่วโมง

ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ
(สุขภาพจิตดี และสุขภาพกายก็จะดีตามด้วย)

หัวเราะ คือกำไรของชีวิต

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี

ไม่คลุกคลีกับผู้ป่วยที่เป็นโรคติดต่อ
หรือหลีกเลี่ยงแหล่งที่มีโรคติดต่อ

หลีกเลี่ยงอบายมุขต่าง ๆ เช่น
ลดหรือเลิกการสูบบุหรี่ งดดื่ม
สุรา และสิ่งเสพติดอื่น ๆ

ควรมีการตรวจสุขภาพร่างกายประจำปี

โรคที่ผู้สัมผัสอาหารไม่ควรเป็นในขณะที่ปฏิบัติงาน

อหิวาตกโรค

โรคบิด

วัณโรค

ไข่อุกไส

โรคคางทูม

ไข้หัด

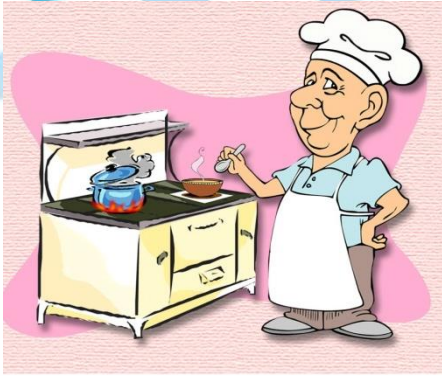
โรคผิวหนังที่น่ารังเกียจ

อาหารเป็นพิษ

โรคไทฟอยด์

ไวรัสตับอักเสบบเอ

สุขนิสัยที่ดีในการปฏิบัติงาน

ก่อนปรุงและจำหน่ายอาหาร

ระหว่างการปรุงและ
ประกอบอาหาร

การจำหน่ายอาหารและ
การเสิร์ฟอาหาร

การเตรียมตัวก่อนปรุง – จำหน่ายอาหาร

การเตรียมตัวก่อนปรุง – จำหน่ายอาหาร

แต่งกายให้สะอาด
สวมเสื้อมีแขน

ไม่สวมเครื่องประดับ เช่น
นาฬิกาข้อมือ แหวน

ตัดเล็บให้สั้น/
ไม่ทาสีเล็บ

ใส่หมวกหรือ
เนทคลุมผม

ติดบัตรประจำตัว
ผู้สัมผัสอาหาร

ผูกผ้ากันเปื้อน

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี

กรณีที่มีแผลที่มือให้ทำความสะอาด
ใส่ยาฆ่าเชื้อโรค ทำแผลปิดพลาสติกเตอร์
และสวมถุงมือให้เรียบร้อย

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี

ล้างมือให้สะอาดด้วยน้ำ และสบู่ทุกครั้ง
ก่อนปรุงอาหาร และหลังจากห้องส้วม

- มือเป็นอวัยวะที่สัมผัสกับสิ่งของต่าง ๆ มือจึงเป็นสื่อสำคัญที่จะนำเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย
- มือที่สัมผัสกับสิ่งสกปรกแล้วหยิบจับอาหารเข้าปาก สัมผัส บริเวณตา จมูก ใบหน้า และอวัยวะอื่น ๆ ตามร่างกายก็จะทำให้ติดเชื้อโรคได้
- การล้างมือบ่อย ๆ สามารถป้องกันโรคต่าง ๆ ได้ เช่น ท้องร่วง ท้องเสีย บิด ตับ อักเสบ ผิวน้ำอักเสบ ไข้หวัดนก เป็นต้น

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี

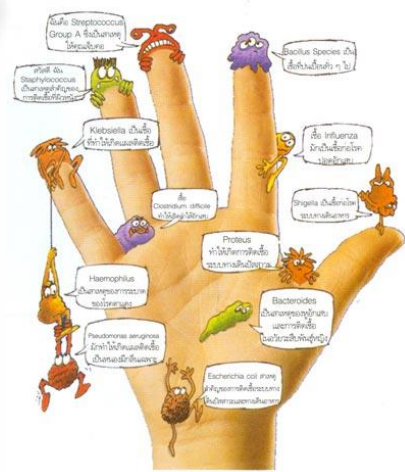
ตรงไหนบ้าง .....ที่สกปรก ????

เป็นบริเวณที่พบ
ความสกปรกมาก

เป็นบริเวณที่พบ
ความสกปรกปานกลาง

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี

วิธีการล้างมือ 7 ขั้นตอน

ล้างมือ

- 1 ฝ่ามือถูกัน
- 2 ฝ่ามือถูหลังมือและนิ้วถูข้อมือ
- 3 ฝ่ามือถูฝ่ามือและนิ้วถูข้อมือ
- 4 หลังนิ้วมือถูฝ่ามือ
- 5 ถูนิ้วหัวแม่มือโดยรอบด้วยฝ่ามือ
- 6 ปลายนิ้วมือถูขวางฝ่ามือ
- 7 ถูรอบข้อนิ้ว

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี

การเช็ดมือ

- ปล่อยให้แห้งเอง หรือ ถ้าจำเป็นต้องเช็ดมือ
- กระดาษที่ใช้ครั้งเดียว หรือ
- ผ้าเช็ดที่เป็นม้วนเมื่อเช็ดแล้วให้ดึงส่วนที่สะอาดไว้สำหรับคนต่อไป หรือ
- ใช้เครื่องเป่าไฟฟ้าเป่ามือให้แห้ง

ไม่ควรใช้ผ้าเช็ดมือที่แขวนไว้ผืนเดียว แล้วเช็ดซ้ำ ๆ กัน

ระหว่างการปรุงและประกอบอาหาร

ระหว่างการปรุงและประกอบอาหาร

พ่อค้า แม่ค้า

ข้อมูลโดย : กรมอนามัย

ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินด้านการแพทย์และสาธารณสุข จัดทำเมื่อ 27 เมษายน 2563

1422
สายด่วน

ระหว่างการปรุงและประกอบอาหาร

ต้องปรุง และประกอบอาหารบนโต๊ะ
สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 ซม.

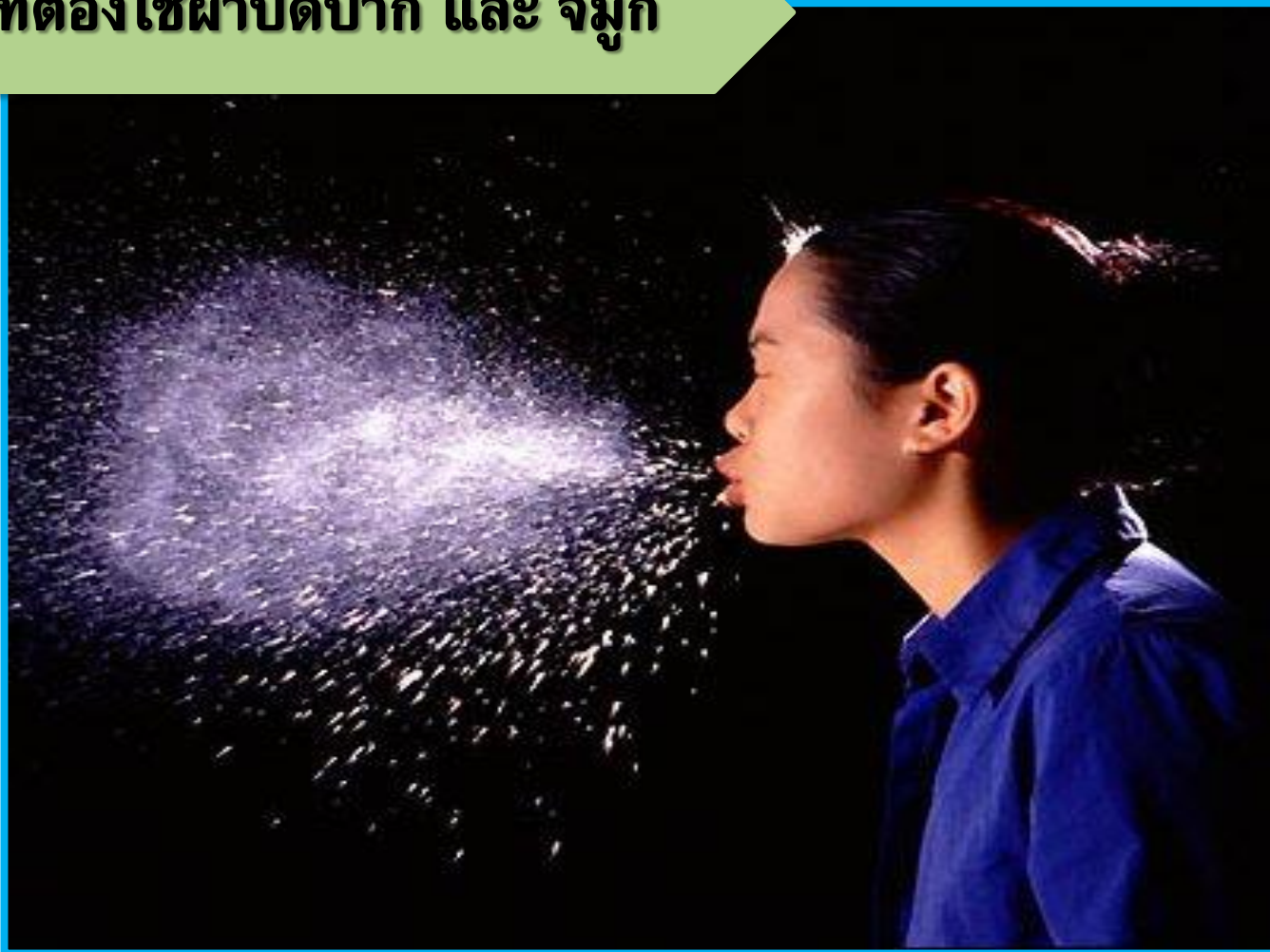
ระหว่างการปรุงและประกอบอาหาร

เมื่อไอ หรือจาม ต้องใช้ผ้าสะอาดปิดปากและจมูก
ทุกครั้ง สวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยทุกครั้ง

ระหว่างการปรุงและประกอบอาหาร

เหตุผล ที่ต้องใช้ผ้าปิดปาก และ จมูก

ระหว่างการปรุงและประกอบอาหาร

ไม่คุ้มแคะ แกะ เกา ตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

ไม่พูดคุย หรือไม่สูบบุหรี่

ระหว่างการปรุงและประกอบอาหาร

การชิมอาหาร ต้องตักแบ่งใส่ถ้วย และใช้ช้อนชิมเฉพาะ

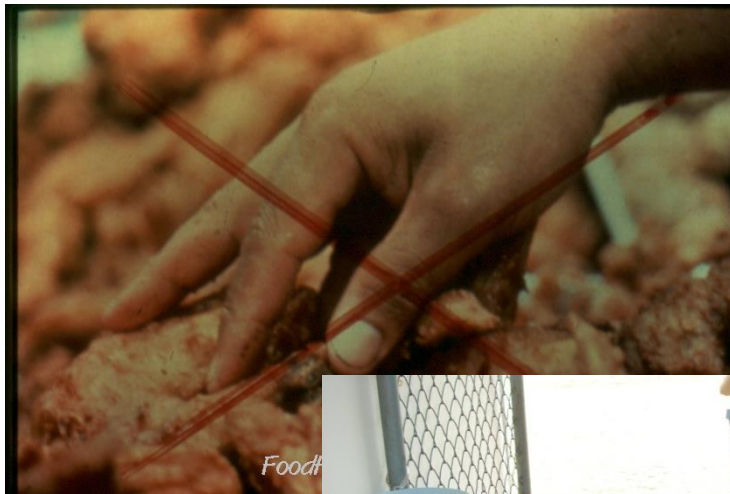

การจำหน่ายอาหารและการเสิร์ฟอาหาร

การจำหน่ายอาหารและการเสิร์ฟอาหาร

ใช้อุปกรณ์ที่สะอาดหยิบจับอาหาร
ไม่ใช้มือหยิบหรือจับอาหารโดยตรง

การจำหน่ายอาหารและการเสิร์ฟอาหาร

การใช้ถุงมือช่วยในการหยิบจับอาหาร

- ล้างมือให้สะอาด
- เปลี่ยนถุงมือเมื่อฉีกขาด เปื้อนสิ่งสกปรก ควรเปลี่ยนทุก 4 ชั่วโมง
- แยกใช้ระหว่างอาหารดิบกับอาหารสุก
- เมื่อใช้เสร็จแล้วให้ดึงถุงมือออกจากมือ โดยการดึงลอกจากมือไม่ให้ฝ่ามือ นิ้วมือสัมผัสกับถึงมือด้านนอก
- ไม่ควรนำถุงมือไปล้างแล้วนำกลับมาใช้ใหม่

การจำหน่ายอาหารและการเสิร์ฟอาหาร

รูปแบบถุงมือ

การจำหน่ายอาหารและการเสิร์ฟอาหาร

ใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสมหยิบ
ตักอาหารที่เตรียมหรือปรุงสำเร็จแล้ว
เช่น ท็อปปี ปากคีบ ช้อนตัก ตะกียบ
โดยอุปกรณ์ดังกล่าวต้องสะอาด และ
จัดวางในที่ที่เหมาะสม

หยิบจับภาชนะอุปกรณ์ให้ถูกวิธี

➤ เสิร์ฟ จาน ช้อน

ต้องไม่ให้นิ้วมือสัมผัสภาชนะในส่วนที่จะสัมผัสอาหาร
ใช้นิ้วหัวแม่มือสัมผัสที่ขอบจาน และใช้สี่นิ้วรองที่ก้นจาน
อาหารร้อนควรใช้จานรอง

การจำหน่ายอาหารและการเสิร์ฟอาหาร

หยิบจับภาชนะอุปกรณ์ให้ถูกวิธี

- เสิร์ฟอาหารหลายจาน
ควรใช้ถาดรอง ไม่วางซ้อนกัน

หยิบจับภาชนะอุปกรณ์ให้ถูกวิธี

- ▶ เสิร์ฟ ช้อน ส้อม ตะเกียบ
ให้จับเฉพาะที่ด้ามเท่านั้น

หยิบจับภาชนะอุปกรณ์ให้ถูกวิธี

➤ เสิร์ฟน้ำแข็ง

ต้องใช้ช้อนหรือทัพพีด้ามยาวตัก

หยิบจับภาชนะอุปกรณ์ให้ถูกวิธี

➤ เสิร์ฟแก้วน้ำ

ต้องจับต่ำกว่ากึ่งกลางแก้วลงมา อย่าให้นิ้วแตะอุกบริเวณปากแก้ว

หยิบจับภาชนะอุปกรณ์ให้ถูกวิธี

➤ เสิร์ฟช้อนกลางทุกครั้ง

เมื่อลูกค้าสั่งอาหารมารับประทานร่วมกัน ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

การบริหารจัดการภายในร้าน

การบริหารจัดการภายในร้าน

การต้อนรับ

การส่งลูกค้า

แนะนำรายการ
อาหาร

การเก็บโต๊ะและ
ทำความสะอาด

การรับคำสั่ง

การจัดโต๊ะ

การเสิร์ฟอาหาร

การดูแลความสะอาด
ภายในร้าน

การจำหน่ายอาหารและการเสิร์ฟอาหาร

การต้อนรับครั้งแรก และความประทับใจเริ่มต้น

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพดี

วิธีการล้างมือ 7 ขั้นตอน

การล้างมือให้สะอาด ต้องล้างด้วยน้ำและสบู่
โดยวิธีการ 7 ขั้นตอน ทุกขั้นตอนทำ 5 ครั้ง
สลับกันทั้ง 2 ข้าง ดังนี้

“ล้างมือทุกครั้ง
หยุดยั้งเชื้อโรค”

1. ฝ่ามือถูกัน

2. ฝ่ามือถูหลังมือ
และนิ้วถูขอกัน

3. ฝ่ามือถูฝ่ามือ
และนิ้วถูขอกัน

4. หลังนิ้วมือถูฝ่ามือ

7. ถูรอบข้อมือ

6. ปลายนิ้วมือ
ถูขวางฝ่ามือ

5. ถูนิ้วหัวแม่มือ
โดยรอบด้วยฝ่ามือ

1. ใช้ฝ่ามือถูกัน

2. ใช้ฝ่ามือถูหลังมือ และนิ้วถูซอกนิ้ว

3. ใช้ฝ่ามือถูฝ่ามือ และนิ้วถูขอกนิ้ว

4. ใช้หลังมือถูฝ่ามือ

5. ถูนิ้วหัวแม่มือโดยรอบด้วยฝ่ามือ

6. ใช้ปลายนิ้วถูขางฝ่ามือ

7. อูรอบข้อมือ

เคล็ดลับ รอบรู้ “การเลือกผักสด ผลไม้”

ผักสด ผลไม้

เป็นอาหารที่มีประโยชน์
ต่อสุขภาพ โดงให้สารอาหารที่จำเป็นต่อการ
เจริญเติบโต ช่วงรักษาสมดุลของร่างกาย
ทำให้ระบบย่อยอาหาร
และระบบการขับถ่ายดีขึ้น

อันตราย

ผักสด ผลไม้ อาจก่อให้เกิดโรคต่อร่างกายได้
ถ้าหากมีการปนเปื้อน

1. เชื้อโรคและพยาธิ
2. สารพิษตกค้าง/สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
3. การใช้สารเคมีเติมแต่ง (ฟอร์มาลีน บอแรกซ์
สารฟอกขาว)

เคล็ดลับ รอบรู้ “การเลือกผักสด ผลไม้”

การเลือกซื้อ

1. ไม่มีคราบดินหรือคราบขาวของสารพิษกำจัดศัตรูพืช
2. ซื้อผักสดที่มีรูปทรงเป็นร่องก้นแฉะ
3. ซื้อผักสดอ่อนนุ่มหรือผักกางมุ้ง
4. กินผักตามฤดูกาล
5. กินผักพื้นบ้าน
6. ไม่กินผักชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นประจำ

ล้างน้ำไหล

แช่น้ำนาน 15 นาที จากนั้นเปิดน้ำไหลแรงพอประมาณ คล้ายพัดก ผลไม้ ฎูไปมา ประมาณ 2 นาที

1

ลดสารตกค้างได้ 25-63%

2

ผงฟู หรือ เบกกิ้งโซดา (โซเดียมไบคาร์บอเนต)

1/2 ช้อนโต๊ะ ผสมน้ำอุ่นหรือน้ำธรรมดา 10 ลิตร แช่นาน 15 นาที จากนั้นล้างด้วยน้ำสะอาด

ลดสารตกค้างได้ 90-95%

น้ำส้มสายชู

น้ำส้มสายชู 5% 1 ช้อนโต๊ะ ผสมน้ำ 4 ลิตร แช่นาน 15 นาที แล้วล้างด้วยน้ำสะอาด

3

ลดสารตกค้างได้ 60-84%

สวัสดี

